

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.123

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2019-4-30>**С. Р. Асірян**кандидат юридичних наук,
асистент кафедри права Європейського союзу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОНТРОЛЬНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ГЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ООН У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Повноваження в галузі прав людини Генеральної Асамблеї ООН засновані на Статуті ООН. Аналіз статутних норм про права людини свідчить про те, що концепцію захисту прав людини в Статуті ООН слід розглядати як динамічну. Як і в багатьох інших питаннях міжнародно-правового регулювання, Статут ООН встановлює межі регулювання в найбільш загальному вигляді. Це жодним чином не зменшує значення статутних норм. Навпаки, весь цей комплекс тримається на визнанні переважної сили Статуту ООН у міжнародно-правовій системі. У такий спосіб створюється особлива міжнародно-правова конструкція, за допомогою якої приєднання будь-якої держави до Статуту ООН накладає на неї весь комплекс міжнародно-правових зобов'язань із прав людини за Статутом ООН саме в тому розумінні, в якому він існує на цей час, а не на момент укладення Статуту. Завдання ООН убачаються нами значно ширшими, ніж тільки правозахист. Тому «захист прав людини» виступає складовою частиною політико-правового примусу до «поваги прав людини». Водночас «заохочення і розвиток» є динамічним складником, що забезпечує існування у головних органів ООН прогностичних функцій, які дають можливість формувати світову політику з прав людини. Ці статутні зобов'язання виключають, на нашу думку, будь-яку спробу держави відхилитися від них, оскільки вони охоплюють увесь простір життєдіяльності людини як на момент укладення Статуту, так і на майбутнє. У цьому сенсі зобов'язання з прав людини за Статутом ООН подібні, на нашу думку, до зобов'язань держав за Конвенцією про захист прав людини й основоположних свобод 1950 року. Статутний правовий принцип співробітництва зобов'язує держави-члени ООН співробітничати з усіх дозволених міжнародно-правових питань, у тому числі й із захисту прав людини. Відповідно, у Генеральній Асамблеї ООН як головного органу ООН, що несе безпосередню відповідальність за дотримання прав людини у світі, і у таких її допоміжних органів, як РПЛ, немає загальних міжнародно-правових обмежень здійснювати діяльність із «заохочення і розвитку» прав людини, включаючи питання контролю за їх дотриманням у світі.

Підставами включення до порядку денного Генеральної Асамблеї ООН питань про права людини можуть бути: перше – вимога окремих держав (загалом, це відбувається не дуже часто); друге – резолюція Асамблеї, прийнята на попередній сесії; третє – попереднє обговорення цих питань в ЕКОСОП ООН, з рекомендацією розглянути їх у Генеральній Асамблеї; четверте – обговорення іншими головними органами ООН, що просять Генеральну Асамблею включити відповідне питання до порядку денного; п'яте – звернення Генерального секретаря ООН; шосте – звернення до Генеральної Асамблеї ООН її допоміжних органів, що ініціюють розгляд питань захисту прав людини. Генеральна Асамблея ООН щорічно приймає не менше тридцяти резолюцій з питань прав людини, причому значну частину з них саме за ініціативою свого допоміжного органу – РПЛ.

Повноваження Генеральної Асамблеї ООН у галузі прав людини можна віднести в широкому розумінні до правотворчих та імплементаційних, з особливим наголосом на імплементаційних – набагато більш об'ємних за обсягом. Саме під час реалізації цих функцій здійснюються основні заходи з контролю за дотриманням державами договірних та звича-

свих міжнародно-правових норм про права людини. Відповідно, здійснення цих повноважень потребує постійного їх вдосконалення та наближення до нагальних потреб сучасних міжнародних відносин.

Ключові слова: Генеральна Асамблея, Рада ООН, права людини, Статут ООН, повноваження, санкції, ідея універсальності прав людини.

Постановка проблеми. Аналізуючи повноваження Генеральної Асамблеї ООН з прав людини, необхідно чітко уявити, який каталог прав і свобод людини захищається і за допомогою яких допоміжних органів це здійснюється. Потрібно зрозуміти, які принципи згадуються в Статуті ООН, а які залишилися поза межами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів повноважень ООН у галузі прав людини присвячена численна наукова література. Неодноразово зверталися юристи-міжнародники і до спеціальних досліджень контрольних механізмів ООН з дотримання прав людини. Зокрема, в Україні цю тематику досліджували В.Г. Буткевич, М.В. Буроменський, В.Н. Денисов, В.І. Євинтов, В.В. Мицик, І.В. Николайко. Серед зарубіжних вчених найбільш відомими є дослідження Р. Фрідмана, А.Х. Абашидзе, А.Г. Дадуані, В.О. Карташкіна, О.А. Лукашової, Л.В. Павлової, Г.Є. Лук'янцевої. Відомі дослідження й інших авторів.

Мета статті – дослідити основні повноваження Генеральної Асамблеї ООН з прав людини.

Виклад основного матеріалу. Важко назвати іншу міжнародну організацію, внесок якої у формування світової політики захисту прав людини був би більш помітним, ніж внесок Організації Об'єднаних Націй. Вона була і залишається головним світовим форумом, де створюються загальні підходи до сучасних уявлень про права людини і світові стратегії правового захисту. Навіть якщо досягненням ООН у сфері прав людини було б лише прийняття Генеральною Асамблеєю ООН Загальної декларації прав людини у 1948 році, то й тоді масштаби події вражали би прийдешні покоління людства. Але ООН у подальшому спромоглася ще на більш значущі кроки, серед яких найбільш важливими є: підготовка та ухвалення Генеральною Асамблеєю ООН Пактів про права людини 1966 року, якими

було логічно продовжено ідеї Загальної декларації прав людини; низка міжнародних договорів про права жінок, дітей, біженців, якими було запроваджено зовсім новий міжнародно-правовий стандарт ставлення до людини; створення абсолютно нової міжнародної системи контролю за дотриманням прав людини у світі, що попри всі негаразди та кризи залишається єдиним, і альтернативи йому так і не було винайдено. Нарешті, саме ООН, що уповноважена нести головну відповідальність за підтримання міжнародного миру та безпеки, визнала грубі та масові порушення прав людини ознаками загрози миру, що дають змогу розглядати ці питання на Генеральній Асамблеї ООН і застосовувати санкції з боку Ради Безпеки ООН.

Загалом, повноваження ООН у галузі прав людини є надзвичайно широкими і, що головне, охоплюють усі країни світу. Органи ООН з прав людини ухвалюють рекомендації, скликають міжнародні конференції, готують проекти конвенцій, проводять дослідження, надають консультативну і технічну допомогу окремим країнам. В ООН немає органів, головних чи допоміжних, які б тією чи іншою мірою не опікувалися питаннями прав людини, що є цілком логічним. Адже утвердження цінності прав людини – головне в діяльності цієї організації. Перебудова всього світу після Другої світової війни повинна, за статутом ООН, відбуватися на основі дотримання прав людини.

Дослідження питань міжнародно-правового захисту прав людини надзвичайно активно відбувається в міжнародно-правовій доктрині. Зокрема, це стосується і міжнародно-правової оцінки норм про права людини в Статуті ООН, і відповідних повноважень головних органів ООН, передусім Генеральної Асамблеї і Ради Безпеки ООН, що мають найважливіші повноваження із цих питань. Попре те, що ці статутні норми не є численними, саме навколо них відбувалися гучні політико-правові конфлікти світоглядного рівня, насамперед під час обговорення та прийняття в Генеральній Асамблеї Загальної декларації прав людини у грудні 1948 року, яку не підтримали прокомуністичні держави¹. У подальшому саме щодо статутних повноважень Генеральної Асамблеї ООН

¹ Голова радянської делегації в ООН А.Я. Вишинський, виступаючи на пленарному засіданні 3-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, дав Загальній декларації прав людини суто негативну оцінку: «...документ незадовільний, недоопрацьований і не може досягнути тієї мети, якій повинен служити...» (Вишинский А.Я. Речь на Генеральной Ассамблее 9 декабря 1948. Правда. 1948. 10 дек. С. 4).

під час обговорення стану дотримання прав людини в державах у 1950 році виникла суперечка стосовно порушення принципу невтручання у внутрішні справи², яку було вирішено на користь статутних повноважень Асамблеї. Ідея універсальності прав людини, закріплена в Статуті ООН та у всіх універсальних договорах про права людини, неодноразово ставилася під сумнів, але щоразу знаходила належну світову підтримку³. Складні дискусії виникали і у зв'язку зі створенням оонівських органів контролю за дотриманням прав людини, зокрема КПЛ (яка входила до складу Економічної і соціальної ради ООН (ЕКОСОП), але звітувала перед Генеральною Асамблеєю ООН), а в подальшому її наступниці – Ради ООН з прав людини, включеної безпосередньо до складу Генеральної Асамблеї ООН як допоміжний орган.

Хто б не оцінював досягнення ООН у сфері прав людини, змушений буде визнати, що це натепер єдина досить ефективно діюча універсальна міжнародна організаційно-правова система такого співробітництва. Щоправда, принцип захисту прав людини не згадується у ст. 2 Статуту ООН і його не названо як принцип у Декларації принципів міжнародного права від 24 жовтня 1970 року. Але це жодним чином не означає, що Статут залишає права людини поза увагою або применшує їх значення. У цьому легко переконатися.

У сучасній міжнародно-правовій доктрині не викликає сумнівів основоположне значення Статуту ООН для нормативно-правового закріплення обов'язку поважати і захищати права

людини. Саме Статут ООН заклав сучасні міжнародно-правові підвалини всієї системи міжнародно-правових норм про права людини. Дослівно це такі положення в Преамбулі Статуту ООН: «...утвердити віру в основні права людини, у гідність і цінність людської особистості, у рівноправність чоловіків та жінок і в рівність прав великих і малих націй ...» [1].

Окрім того, у п. 3 ст. 1 Статуту встановлено мету ООН: «Здійснювати міжнародне співробітництво у сфері розв'язання міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру й у заохоченні та розвитку поваги до прав людини й основних свобод для всіх, без розрізнення раси, статі, мови та релігії».

До цього можна додати ще п. С ст. 55 Статуту ООН, де встановлено, що «з метою створення умов стабільності та благополуччя, необхідних для мирних і дружніх відносин між націями, заснованих на повазі принципу рівноправності та самовизначення народів, Організація Об'єднаних Націй сприяє: <...> загальній повазі та дотриманню прав людини й основних свобод для всіх, без розрізнення раси, статі, мови й релігії». Ця норма Статуту стосується економічного і соціального співробітництва, що, однак, не зменшує її юридичної значущості. У статті 56 Статуту у зв'язку з цим зазначено: «Усі члени Організації зобов'язуються вживати спільні й самостійні дії в співробітництві з Організацією для досягнення цілей, зазначених у статті 55».

Крім того, у Декларації принципів міжнародного права 1970 року в тлумаченні принципу рівноправ'я і самовизначення народів сказано, що «кожна держава зобов'язана сприяти шляхом спільних і самостійних дій загальній повазі і дотриманню прав людини і основних свобод згідно зі Статутом ООН» [2].

Розвиток доктрини і практики міжнародного співробітництва у захисті прав людини після Другої світової війни дозволив Міжнародному суду ООН уже на початку 70-х років ХХ ст. віднести порушення прав людини до порушення цілей і принципів Статуту ООН⁴.

Таким чином, Статут ООН досить прискіпливо поставився до теми прав людини, чого зазвичай не було в міжнародно-правових актах до Другої світової війни. Як зазначає М.В. Буроменський, «поява цієї норми в Статуті ООН не була випадковою. У міжнародному праві важко знайти іншу норму, яку б людство так вистраждало. І не менш складно віднайти іншу норму,

² Конфлікт, що виник, вирішувався у Міжнародному суді на підставі звернення Генеральної Асамблеї ООН за консультативним висновком. (Див.: International Court of Justice. Reports of Judgments, Advisory Opinions and Orders. Interpretation of Peace Treaties with Bulgaria, Hungary and Romania. Advisory Opinion Of March 30th, 1950. P. 7).

³ Останніми є документи Віденської всесвітньої конференції з прав людини, що відбулася у червні 1993 року. (Див.: Венская декларация и Программа действий : Принята на Всемирной конференции по правам человека, Вена, 25 июня 1993 года. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/viendec93.shtml).

⁴ Саме так було кваліфіковано порушення прав людини в Південній Африці і Намібії: «примусове впровадження розбіжностей, винятків і обмежень, заснованих виключно на ознаках раси, кольору шкіри, національного чи етнічного походження, протирічать основним правам і свободам людини і становлять грубе порушення цілей і принципів Статуту» (Reports of Judgments, Advisory Opinions and Orders Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970). American Journal of International Law. 1972. Vol. 66. № 22. P. 337–351).

яка мала б такі далекосяжні наслідки: закріплюючи в Статуті ООН норму про права людини, держави одночасно створювали міжнародно-правову основу для об'єднаної боротьби з тоталітаризмом, оскільки права людини і тоталітаризм за своєю природою несумісні» [3, с. 24]. У зв'язку із цим згадка про права людини саме в тому вигляді, як це відображено в Статуті ООН, стало наслідком складного компромісу, який склався між основними розробниками Статуту. В.О. Карташкін, який спеціально досліджував це питання, зазначає, що певна «загальність» формулювань Статуту щодо прав людини прибирала ідеологічний конфлікт між державами різних соціально-економічних формацій. На це звертає увагу В.В. Мицик, говорячи про абстрактність статутних положень з точки зору захисту меншин [4, с. 75]. Не випадково С. Девідсон пише про можливість виникнення на підставі Статуту ООН множинності уявлень про права людини [5, с. 64]. Фактично цей конфлікт переносився на майбутні переговори щодо Білля про права людини як спеціального міжнародного договору з цього питання [6, с. 305–307].

Викладене підтверджує існування глибокого світоглядного конфлікту щодо розуміння прав людини, що існував на переговорах про Статут ООН. Більше того, звертається увага на марність спроб його розв'язати на цих переговорах, що свідчило про нездатність сторін дійти згоди про загальноцивілізаційне розуміння прав людини. Але головним, на нашу думку, було закріплення в Статуті ООН самої згадки про цінність прав людини і необхідність співробітничати у цій сфері, навіть за умови різного на той час ставлення держав до розуміння таких прав. А це ставлення було дійсно різним. Достатньо ознайомитися з документами переговорів із цього приводу під час обговорення майбутніх статутних положень у Думбартон-Оксі і Сан-Франциско. Отже, виникають питання: чи є достатніми норми Статуту ООН про права людини в сучасних умовах? Чи не втратили вони свого значення з прийняттям Загальної декларації прав людини 1948 року та укладенням Пактів про права людини 1966 року? Наскільки ці норми Статуту ООН можуть забезпечувати повноцінну діяльність органів ООН з прав людини, таких, наприклад, як Рада з прав людини?

Сучасні правові оцінки статутних положень про права людини можливі виключно з урахуванням практики і досвіду ООН у правозахисній

сфері. Жодна з держав не могла на час укладення Статуту Організації передбачити розвиток подій, динаміку активності ООН, виклики, які перед нею постануть. Подібно до того, як статутна діяльність Ради Європи у захисті прав людини наповнювалась протягом десятиліть практикою її допоміжних органів, а Європейський суд із прав людини перетворив своєю практикою Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод у «живий інструмент», так і діяльність ООН у галузі прав людини не можна оцінювати виключно на підставі статутних норм [7]. Статут ООН став необхідною міжнародно-правовою основою, найбільш загальним фундаментом формування сучасної розгалуженої системи міжнародного захисту прав людини, де Генеральна Асамблея ООН залишається одним із головних світових форумів обговорення стану їх дотримання.

С.А. Бур'янов робить досить цікаве зауваження щодо поступового, «покрокового» розширення Організацією Об'єднаних Націй правової основи захисту прав людини: «Кожен з міжнародно-правових документів універсального характеру з питань прав і основних свобод людини і громадянина включає в себе певний, в основному повторюваний, але тим не менш такий, що постійно розширюється, набір таких прав і свобод, які стали в силу цього міжнародно-правовим стандартом» [8, с. 22]. В.Н. Агеев із ним погоджується, зазначаючи, що «в кожному з цих документів конкретний перелік прав і основних свобод людини виключає, як правило, близькі до внутрішньої компетенції держави, сфери її суверенних правочинів специфічні права громадянина» [9].

Таким чином, концепцію захисту прав людини в Статуті ООН слід розглядати як динамічну, а не статичну. Як і в багатьох інших питаннях міжнародно-правового регулювання, Статут ООН встановлює межі регулювання в найбільш загальному вигляді. І це жодним чином не зменшує значення статутних норм. Навпаки, весь цей комплекс тримається на визнанні переважної сили статуту ООН у міжнародно-правовій системі. У такий спосіб створюється особлива міжнародно-правова конструкція, за допомогою якої приєднання будь-якої держави до Статуту ООН накладає на неї весь комплекс міжнародно-правових зобов'язань з прав людини за Статутом ООН саме в тому розумінні, в якому він існує на цей час, а не на момент укладення Статуту. Тут важко погодитися з Л. Павловою в тому, що формулювання Статуту ООН

мають у царині прав людини «абстрактний» характер через вживання вислову «заохочення і розвиток поваги до них» замість слів «захист прав людини» [10]. Завдання ООН вбачаються нами значно ширшими, аніж правозахист. Тому «захист прав людини» виступає складником політико-правового примусу до «поваги прав людини». Водночас «заохочення і розвиток» слід розглядати як динамічний складник, що забезпечує існування у головних органів ООН, передусім у такого, як Генеральна Асамблея, прогностичних функцій, що дають можливість впливати на формування світової політики з прав людини. Саме як про концепцію, що має «безумовно динамічний характер», пише про права людини П. Маланчук [11, с. 293]. Ці статутні зобов'язання виключають, на нашу думку, будь-яку спробу будь-якої держави відхилитися від них, оскільки вони охоплюють увесь простір життєдіяльності людини як на момент укладення Статуту, так і на майбутнє. У цьому сенсі зобов'язання з прав людини за Статутом ООН подібні, на нашу думку, до зобов'язань держав за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року⁵.

Говорячи про Статут ООН як про юридичну основу всього сучасного міжнародно-правового співробітництва з прав людини, його норми не можна розуміти інакше, як такі, що визначають зміст такого співробітництва: «Норми Статуту ООН про обов'язок держав співпрацювати в галузі захисту прав людини відігравали і продовжують відігравати величезну роль у становленні міжнародно-правового захисту прав людини. Фактично ці норми є найбільш загальним правовим зобов'язанням, на основі якого здійснюється все наступне міжнародне співробітництво у цій сфері. Саме це положення Статуту дозволило Генеральній Асамблеї ООН розпочати розроблення і в 1948 році проголосити Загальну декларацію прав людини. Згодом

багато найважливіших універсальних міжнародних договорів про права людини було розроблено й ухвалено саме в межах ООН. Крім того, ООН розроблена значна кількість міжнародних документів, що хоча й не є юридично обов'язковими, проте узагальнили величезний досвід захисту прав людини і тому набули значної морально-політичної ваги» [3].

Таким чином, можна стверджувати, що у головних органів ООН, у таких допоміжних органів Генеральної Асамблеї ООН, як Рада з прав людини, немає загальних міжнародно-правових обмежень здійснювати діяльність із «заохочення і розвитку» прав людини, включаючи питання контролю за їх дотриманням у світі. Але, як зазначає П. Маланчук, це одночасно послаблює статутні положення, роблячи їх «розпливчастими» [11, с. 293]. Це можна віднести до однієї з причин, коли міжнародне співтовариство за допомогою інструментів ООН не могло запобігти порушенню прав людини під час збройних конфліктів у колишній Югославії, в Грузії, в Азербайджані, в Україні. Із цієї точки зору цікавими є висновки дослідження «Визначаючи пріоритети Об'єднаних Націй», підготовленого Фондом Спадку (США) ще 1993 року, за яким ООН повинна навести у себе порядок. Інші дослідження того самого часу свідчать про неспроможність ООН ефективно реалізовувати гуманітарні проекти, витрачаючи великі гроші на миротворчі проекти. Все свідчило про констатацію головними світовими гравцями суттєвих негативів у діяльності ООН [12, с. 11]. Це, очевидно, і викликає потребу в таких головних органів ООН, як Генеральна Асамблея, шукати шляхи реформування, створювати допоміжні органи з прав людини з метою найбільш повно компенсувати певну нечіткість статутних положень. При цьому П. Маланчук зовсім не припинює загальну здатність органів ООН здійснювати захист прав людини.

Отже, якою ж є у своїй основі концепція прав людини в Статуті ООН і як вона повинна реалізовуватися органами ООН, відповідальними за формування статутної політики прав людини у світі? Передусім це віднесення прав людини до найважливіших цінностей людства. Значна більшість юристів-міжнародників визнають закріплення в Статуті ООН принципу поваги прав людини, хоча сам Статут ООН жодним словом не згадує про «принцип прав людини» і навіть не містить таких слів у ст. 2, що визначає принципи діяльності Організації. Але тут слід беззаперечно погодитись з висловленою

⁵ Одним із принципів, що лежить в основі застосування норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, є принцип «живого інструменту». Відомий дослідник конвенційного механізму правозахисту П. Ліч пише із цього приводу: «Конвенція розглядається як «живий інструмент», і, таким чином, головною задачею Суду є скоріше інтерпретація Конвенції стосовно умов і ситуацій сьогодення, ніж намагання оцінити, що саме мали на увазі первісні укладачі Конвенції на самому початку 40-х років. До неї можна застосувати скоріше динамічний, ніж історичний підхід». Характеризуючи особливості застосування цього принципу, П. Ліч зазначає, що на Суд впливають «все зростаючі високі стандарти захисту прав людини» (Leach P. Taking a Case to the European Court of Human Rights. Blackstone, 2001. P. 96).

С.А. Малініним думкою про те, що статті 1 і 2 Статуту ООН рівною мірою повинні розглядатися як такі, що визначають основи діяльності Організації [13, с. 113–123]. Таким чином, не може бути різниці в юридичній силі міжнародно-правових норм, закріплених у цих статтях.

Таким чином, у міжнародно-правовій науковій доктрині широко визнано, зокрема представниками вітчизняної науки, існування принципу поваги до прав людини. Наведемо деякі з них. В.Г. Буткевич говорить про «принцип поваги прав людини» і поширює його на «право поваги прав людини і основних свобод». Т.І. Левицький також говорить про «принцип поваги до прав людини» як такий, що лежить в основі кодифікації міжнародного права прав людини [14, с. 179]. У зарубіжній міжнародно-правовій науці існують подібні оцінки. Наприклад, А.Я. Капустін називає його «принцип загальної поваги до прав людини і основних свобод». На нашу думку, така оцінка науковцями статутних норм про права людини є цілком виправданою і характеризує глибинний зміст Статуту в його ставленні до цінності людини та її прав як таких, з якими пов'язане «позбавлення прийдешніх поколінь нещастя війни», – саме цими словами починається текст Статуту ООН.

Але не лише Статут ООН є загальною правовою основою співробітництва з прав людини, не лише на його підставі здійснюють свою діяльність такі головні органи Організації, як її Генеральна Асамблея. Статут ООН є найважливішою для сучасного світу договірною міжнародно-правовою основою захисту прав людини і міжнародно-правового співробітництва з таких питань. Більше того, його норми мають перевагу над усіма іншими договірно-правовими нормами міжнародного права. Разом із тим слід погодитися з точкою зору, що саме походження прав людини є природним. «Міжнародне право розглядає права людини як природні та невід'ємні». Хоча Статут ООН про це прямо не говорить, але це безпосередньо згадує Загальна декларація прав людини 1948 року, яка визнається міжнародно-правовою доктриною загальноновизнаним тлумаченням положень Статуту ООН у галузі прав людини: «Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності і правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні ставитися один до одного в дусі братерства» [15]. Звідси походить широко визнана в міжнародно-правовій науці концепція, що «у міжнародному праві склався новий інститут міжнародного захисту прав людини, основні

положення якого відображені у Статуті ООН». А.П. Мовчан зазначив із цього приводу: «Його становлення в міжнародному праві відбувалося в сучасну епоху, а утвердження – після розгрому фашизму в 1945 році» [16, с. 148]. Не випадково, говорячи про статутну концепцію прав людини, юристи не обмежуються державами-членами ООН, звертаючи увагу на дію цих норм у просторі та за колом осіб. А.Я. Капустін, наприклад, цілком обґрунтовано стверджує, що обов'язок загальної поваги до прав людини і основних свобод «має загальний характер» і розповсюджується на всі держави [6, с. 104]. І цей обов'язок походить із загального звичаєвого права, що визнається більшістю юристів-міжнародників. С. Девідсон, зокрема, зазначає вплив звичаєвого права на розуміння слів «права людини» у Статуті [5, с. 56–57]. Причому стан і розвиток звичаєвого права про права людини пов'язано переважно не з практикою держав, а саме з резолюціями Генеральної Асамблеї ООН та з міжнародними договорами, прийнятими в ній для підписання [17, с. 132].

Отже, статутні положення про права людини є, з одного боку, формою позитивного закріплення більш широкої за своїм походженням міжнародно-правової концепції прав людини у найбільш загальному вигляді. Але саме Статут ООН як найважливіший міжнародний договір сучасності дав практичну можливість побудувати всю сучасну систему міжнародного захисту прав людини, до якої включені десятки міжнародних договорів універсального і регіонального рівнів. А з другого, статутні норми про права людини формують коло нормативно-правових повноважень ООН та її головних органів.

Слід також звернути увагу на те, що, окрім закріплення загального принципу поваги прав людини, Статут ООН містить декілька формально визначених зобов'язань держав-учасниць у царині прав людини. Ці зобов'язання, разом із загальною нормою преамбули Статуту, створюють мінімальний комплекс статутних норм про права людини.

Серед цих зобов'язань можна виокремити такі: «утвердити віру в основні права людини...» (преамбула), «здійснювати міжнародне співробітництво <...> у заохоченні та розвитку поваги до прав людини й основних свобод ...» (ч. 3 ст. 1), «Організація Об'єднаних Націй сприяє: <...> загальній повазі та дотриманню прав людини й основних свобод» (ст. 55), «вживати спільні й самостійні дії в співробітництві з Організацією для досягнення цілей, зазначених у статті 55» (ст. 56).

Говорячи при цьому про, так би мовити, «мінімальний комплекс статутних норм про права людини», автор цього дисертаційного дослідження жодним чином не применшує їхнє значення, маючи на увазі їх пов'язаність з іншими нормами Статуту ООН, які не містять прямої згадки про права людини. Наприклад, статутний правовий принцип співробітництва зобов'язує держави-члени ООН співробітничати з усіх дозволених міжнародним правом питань, у тому числі й у захисті прав людини. Зокрема, Віденська декларація і Програма дій, прийнята на Всесвітній конференції з прав людини (Відень, 25 червня 1993 року), щодо такого співробітництва говорять, що у «статті 56 Статуту Організації Об'єднаних Націй міститься зобов'язання використовувати спільні і самостійні дії з належним акцентом на розвиток ефективного міжнародного співробітництва для досягнення цілей, викладених у статті 55, включаючи загальну повагу і дотримання прав людини та основних свобод для всіх». Так само принцип поваги до права міжнародних договорів рівною мірою поширюється на договори про права людини.

Аналіз статутних положень, що безпосередньо згадують права людини, дає можливість дійти висновку, що норми статей 1, 55, 56 спрямовані на реалізацію положення Преамбули Статуту ООН, і саме через їх дотримання можна нарешті «утвердити віру в основні права людини». Як можна побачити, у контексті цього загального зобов'язання Статут встановлює зобов'язання у сфері прав людини і для держав-членів, і для Організації. Таким чином, зі Статуту ООН безпосередньо впливають повноваження у сфері прав людини самої Організації та її органів, зокрема Генеральної Асамблеї. Причому, як можна зрозуміти зі слів «утвердити віру в основні права людини», ці повноваження можуть тлумачитися найбільш широко. Щоправда, погоджуючись із П. Маланчуком, слід зазначити, що це зобов'язання спрямовано, скоріше, у майбутнє. Саме так його найчастіше розуміють держави, маючи на увазі швидкість та засоби його виконання [11, с. 296].

Статут ООН не дає відповіді на запитання про перелік «основних прав людини», яке не є другорядним з огляду на визначення конкретних повноважень ООН у сфері прав людини, наприклад, повноважень Ради ООН з прав людини у визначенні безпосереднього переліку прав людини, які підпадають під її юрисдикцію. На нашу думку, відповідь на це питання лежить передусім у Загальній

декларації прав людини 1948 року, а також у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 року і у Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 року. Визначаючи загальний міжнародно визнаний на цей час каталог прав людини, ці міжнародні й міжнародно-правові акти одночасно конкретизують повноваження ООН щодо захисту цих прав та зобов'язання держав їх захищати. Без наявності згаданих правових актів повноваження ООН у захисті прав людини могли б виглядати надто загально і, як здається, викликати чимало суперечок. Досить згадати необхідність скликання в 1993 році у Відні в межах ООН Всесвітньої конференції з прав людини, на якій обговорювалися ключові положення загального розуміння прав людини всіма державами-членами ООН. Тоді Віденська Програма дій 1993 року постановила, що заохочення і захист прав людини є предметом законної стурбованості світової спільноти. Всесвітній саміт 2005 року проголосив права людини однією з основ колективної безпеки і добробуту [20, с. 173]. Сьогодні універсальність прав людини вже не ставиться під сумнів. Універсальні норми і принципи прав людини інкорпорується в національне законодавство. Очевидно, що зацікавленість держав у забезпеченні прав людини як на своїй території, так і у світі в цілому, стає дедалі більше.

На нашу думку, надзвичайно важливо зазначити триваючий процес розширення каталогу прав людини. У міжнародно-правовій доктрині ця тема жваво обговорюється, зокрема щодо нових поколінь прав людини. П. Вейєр і А. Ванінес пишуть про четверте покоління прав людини, яке буде охоплювати права, що виникають унаслідок розвитку науки [18]. Про четверте покоління прав людини, що має бути побудовано на праві на спілкування і доступ до інформації, пишуть Р. Клод і Б. Вестен [21, с. 568]. Рада ООН з прав людини ставить уже в практичній площині питання про Інтернет-права людини. Якою мірою включення нових прав до каталогу прав людини узгоджується з повноваженнями органів ООН?

На нашу думку, повноваження констатувати необхідність розширення каталогу прав людини слід визнати передусім за Генеральною Асамблеєю ООН. Це впливає з її головної статутної відповідальності за виконання функцій Організації зі сприяння загальній повазі та дотриманню основних прав і свобод людини (ст. 13 Статуту ООН), а Економічна

і соціальна рада діє вже під її керівництвом (ст. 60 Статуту ООН).

Стаття 13 Статуту ООН дозволяє цій організації брати до обговорення практично будь-яку правозахисну проблему. Як окремі пункти порядку денного, крім власне заохочення і захисту прав людини, виділені права дітей, поліпшення становища жінок, питання корінних народів, ліквідація расизму, расової дискримінації, ксенофобії і пов'язаної з ними нетерпимості тощо. Відповідно до ст. 13 Статуту ООН Генеральна Асамблея «організовує дослідження і робить рекомендації з метою: <...> b) сприяння міжнародному співробітництву в галузі економічній, соціальній, культури, освіти, охорони здоров'я і сприяння здійсненню прав людини та основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови і релігії». Генеральна Асамблея ООН завжди користувалася цим повноваженням. Ще на самому початку існування ООН саме Генеральна Асамблея захистила своє право обговорювати права людини в державах, навіть за умови, що такі держави вважають це втручанням у внутрішні справи. Водночас практика прийняття рішень Генеральною Асамблеєю є такою, що акцентується увага на мінімальному ризику порушення прав людини навіть у тих резолюціях, які формально приймаються з інших питань, наприклад боротьби зі злочинністю. Зокрема, Генеральна Асамблея прийняла низку резолюцій по боротьбі з тероризмом (резолюції 42/159 від 7 грудня 1987 року, 46/51 від 9 грудня 1991 року, 49/60 від 9 грудня 1994 року, 60/288 від 8 вересня 2006 року, 18/10 від 29 вересня 2011 року, 68/119 від 16 грудня 2013 року, 68/178 від 18 грудня 2013 року і 69/127 від 18 грудня 2014 року), в яких вирішувалося і питання прав людини.

Питання про права людини включають до порядку денного Генеральної Асамблеї ООН з огляду на шість підстав.

По-перше, на вимогу окремих держав (загалом, це відбувається не дуже часто). Будь-яка держава-член ООН має право внести конкретну правозахисну тему або в межах існуючого пункту порядку денного, або як окремий пункт. Останнє вимагає затвердження Генеральним комітетом Асамблеї, до якого входять Голова Генеральної Асамблеї, 21 його заступник і голови шести головних комітетів Асамблеї. По-друге (і найчастіше) – на підставі резолюції Асамблеї, прийнятої на попередній сесії, що вимагає розглянути на наступній сесії прогрес у розгляді питання. Таких резолюцій Генеральна Асамблея приймає десятки кожної сесії.

По-третє, питання прав людини включають до порядку денного Асамблеї на підставі попереднього обговорення цих питань в Економічній і соціальній раді ООН, яка включає результати таких обговорень до відповідних розділів свого звіту Генеральній Асамблеї з рекомендацією розглянути питання на її черговій або спеціальній сесії. По-четверте – на підставі обговорень іншими головними органами ООН, що просять Генеральну Асамблею включити відповідне питання до порядку денного. По-п'яте – на підставі звернення Генерального секретаря ООН. По-шосте, це звернення до Генеральної Асамблеї ООН її допоміжних органів, що ініціюють розгляд питань захисту прав людини. Їх слід розглянути більш детально.

У самій Генеральній Асамблеї існує значна кількість допоміжних органів, що займаються питаннями прав людини. Зокрема, переважна кількість питань, що стосуються прав людини, розглядає Третій комітет Асамблеї (соціальні та гуманітарні питання і питання культури), проте деякі з них обговорюються й іншими комітетами. Окреме місце серед допоміжних органів із прав людини займає РПЛ, що має спеціальну компетенцію на підставі Резолюції Генеральної Асамблеї ООН [22]. На нашу думку, роботу цих органів, якщо вона не ініційована окремими державами або іншими органами ООН, можна вважати власною активністю Генеральної Асамблеї з розгляду питань прав людини.

Віддаючи належне зусиллям Генеральної Асамблеї ООН у захисті прав людини і беручи до уваги загальне значення значної кількості документів, що приймає Генеральна Асамблея у цій сфері, слід, на нашу думку, реалістично оцінювати їх юридичне значення. Так, висловлюється думка про можливість віднесення всіх резолюцій Генеральної Асамблеї ООН до актів «м'якого права» [23]: «Хоча ці документи не мають юридично зобов'язуючого характеру, вони висловлюють думку і волю світової спільноти, є джерелом «м'якого права» і роблять значний вплив на світову політику і світовий порядок, особливо в разі коли резолюція, в якій вони містяться, схвалена одноголосно». При цьому автори наводять як приклад підсумковий документ Всесвітнього саміту 2005 року, який заклав основи реформування оонівської архітектури і затвердив тезу про взаємозв'язок світу і безпеки, розвитку і прав людини, що лежить в основі сучасних міжнародних відносин [26]. Дійсно, Генеральна Асамблея ООН щорічно приймає не менше тридцяти резолюцій

з питань прав людини. Багато із цих резолюцій мають процедурний характер, багато дають оцінку правозахисним процесам, що тривають і перебувають під контролем ООН. Цілком очевидно, що відносити всі ці резолюції навіть до актів «м'якого права» надто оптимістично, і це не підтверджується міжнародно-правовою практикою.

На нашу думку, повноваження ООН у галузі прав людини і, зокрема, її Генеральної Асамблеї, можна віднести в широкому розумінні до правотворчих та імплементаційних (з особливим наголосом на імплементаційних). У цілому такий підхід цілком сприймається в сучасних міжнародно-правових дослідженнях. Міжнародну імплементацію норм про права людини і подальшу діяльність на цій основі вважають «звичайною практикою ООН та її спеціалізованих агентств» [27].

Сучасна міжнародно-правова доктрина відносить до міжнародно-правового регулювання в широкому сенсі два основні складники: правотворчий і правозастосовний. Правотворчий загалом розглядається як такий, що включає процес створення міжнародно-правових норм, а правозастосовний – як такий, де відбувається процес реалізації міжнародно-правових норм. Добре відомі міжнародні договори, розроблення яких відбувалося в допоміжних органах ООН, серед яких на першому місці Міжнародні пакти про права людини 1966 року.

Однак набагато більш значущою, а за обсягом – значно більшою є участь Генеральної Асамблеї ООН у міжнародно-правовій імплементації міжнародно-правових норм. На це звертають увагу багато науковців, які досліджують її діяльність у сфері прав людини [17, с. 132]. Саме під час реалізації цих функцій здійснюються основні заходи з контролю за дотриманням державами договірних та звичаєвих міжнародно-правових норм про права людини.

У теорії міжнародного права механізм імплементації міжнародно-правових норм включає певну сукупність правових та інституційних засобів, що держави використовують у міжнародних і внутрішньодержавних відносинах для реалізації міжнародно-правових норм. Тому, виступаючи в міжнародно-правовій сфері як головні виконавці міжнародно-правових приписів, держави повинні нести відповідальність за виконання норм про права людини не лише у сфері своєї юрисдикції. Отже, вирішити проблему якісної імплементації міжнародно-правових норм можна виключно за наявності оптимального міжнародного механізму такої імплементації. Міжнародна імплементаційна система складається з міжнародних міжуря-

дових і неурядових організацій, які відповідно до своїх статутів мають повноваження брати участь у такій діяльності. У нашому випадку виникає питання про імплементаційний потенціал ООН, і передусім її Генасамблеї, щодо норм про права людини. Як зауважував А.С. Гавердовський, міжнародний механізм імплементації – це досить нове явище, що перебуває в стані розвитку. Сама його поява пов'язана з прагненням держав і створених ними міжнародних міжурядових організацій до пошуку шляхів розширення і поглиблення міжнародного співробітництва в усіх сферах суспільного життя [28, с. 96–97].

Очевидно, що саме тому в теорії і на практиці міжнародному механізму імплементації відводять провідну роль у здійсненні міжнародного співробітництва. При цьому, говорячи про природу міжнародної імплементації, слід, на нашу думку, брати до уваги її походження від суверенної волі держав, що беруть участь у міжнародному договорі про права людини або є членами міжнародної організації з відповідною компетенцією. Це означає, що будь-які нові структурні елементи міжнародного механізму імплементації можуть виникати лише внаслідок певної ініціативи держав. Саме про це писав Г.П. Вельямінов, вважаючи, що лише держави можуть «бути основою дії міжнародно-правових норм, тому що лише держави можуть індивідуально або колективно забезпечити дотримання своїх узгоджених воль» [29, с. 135]. Щоправда, цю тезу за впливом часу слід було б, на нашу думку, розвинути з урахуванням того, що в умовах міжнародної організації держави нерідко погоджуються на прийняття рішень більшістю. Саме так відбувається в Генеральній Асамблеї ООН. Це значною мірою може послаблювати зв'язок рішення колегіального органу міжнародної організації, яким є Генеральна Асамблея, із суверенною позицією держави аж до повної відсутності такого зв'язку в разі голосування цієї держави «проти» прийнятого рішення. Але згоду на саме таку процедуру прийняття рішень у міжнародній організації все одно надають держави, що беруть участь у Статуті організації. Отже, це означає, що вони погоджуються і на наслідки такого прийняття рішень.

Навіть за умови постійного розвитку безпосередніх міждержавних зв'язків існує нагальна потреба багатостороннього співробітництва на основі міжнародних міждержавних утворень. Говорячи про це, І.І. Лукашук звертав увагу на об'єктивний характер тенденції до підвищення ролі міжурядових організацій і зазначав, що без

них було б неможливим функціонування універсальної системи регулювання міжнародних відносин [23, с. 122]. Отже, пошук шляхів передачі функцій міжнародної імплементації норм міжнародного права від держави до міжнародної організації має цілком закономірний характер. Однак історія реалізації Генеральною Асамблеєю ООН статутних повноважень із захисту прав людини доводить, що це непростий і досить тривалий процес. Тому фактична діяльність організації після набуття чинності міжнародним договором про її утворення значною мірою є не чим іншим, як імплементацією самого цього договору, включаючи імплементацію загально визнаних норм міжнародного права. Особливого значення для міжнародної імплементації універсальних міжнародно-правових норм набувають міжнародні організації, що входять до системи ООН. Вони перетворилися на міжнародний центр для колективних зусиль із вирішення складних міжнародних питань. Г.І. Тункін колись звертав увагу на те, що міжнародна організація, «так би мовити, стає між державами, і міждержавні зв'язки проходять у цих випадках через більш-менш складний механізм цієї міжнародної організації» [30, с. 361].

Координаційна і регулювальна діяльність органів і організацій системи ООН включає, на нашу думку, систему послідовних дій з міжнародно-правової імплементації норм міжнародного права, про що йтиметься далі у цій роботі. Наразі зауважимо, що до таких дій можна віднести: а) розроблення та прийняття актів, що відтворюють норми міжнародного права; б) прийняття актів, що тлумачать норми міжнародного права; в) розроблення і прийняття рекомендацій, спрямованих на повноцінну національну імплементацію норм міжнародного права; г) прагнення бути центром укладення нових міжнародних договорів. Як видно, різноманітні акти, які приймає Генеральна Асамблея ООН щодо прав людини, призначені передусім для координації зусиль держав з міжнародної імплементації відповідних норм. А.С. Гавердовський назвав імплементаційний механізм ООН «макроструктурою», включаючи до неї головні та допоміжні органи ООН, а також її спеціалізовані установи [28].

Майбутнє міжнародних відносин неможливе без повноцінної імплементації міжнародно-правових норм про права людини. Віденська конференція 1993 року визнала, що майбутній прогрес людства значною мірою залежить від прогресу окремих країн у галузі забезпечення прав людини. Тому Конференція і доручила ООН розробити всеохоплюючий підхід, що надав би державам

можливість зміцнити демократичні інститути і правопорядок. Для цього, як було зазначено, ООН повинна мати можливість оперативної і професійно реагувати на випадки порушення прав людини і забезпечувати належне обслуговування міжнародних механізмів, що спеціально для цього створені. На Конференції було визнано необхідність постійної адаптації механізму ООН у галузі прав людини до потреб у цій сфері. І центром уваги повинні стати поліпшення координації органів, їх результативності й ефективності [31]. Саме в цьому сенсі слід говорити в сучасних умовах про повноваження у сфері прав людини як самої Генеральної Асамблеї ООН, так і всієї системи її відповідних допоміжних органів, про напрями реформування їхньої діяльності.

Зрозуміло, що цілі міжнародних норм про права людини можуть бути досягнуті передусім шляхом їх добросовісного застосування всередині держави. Але не менш значущим є рівень міжнародної співпраці, коли створюється потужне міжнародне «лобі» у захисті прав людини. У М.В. Буроменського є цікаве спостереження про те, що у світі спостерігається «інтерес глобалізованої міжнародної спільноти до максимальної уніфікації моделей міжнародно-правового спілкування, також у передбачуваності і в керованості світу» [32, с. 465]. На наше переконання, сфера прав людини є одним із таких напрямів співробітництва, і центральне місце у глобальному вирішенні питання про права людини повинно належати саме ООН.

Отже, реформування механізмів ООН із захисту прав людини має бути частиною загальної програми реформування ООН. Зміни, що відбуваються у світі і вимагають зміни методів роботи ООН, не можна не враховувати під час розгляду організаційно-процедурних заходів системи ООН, що опікуються правами людини, передусім Генеральної Асамблеї ООН. Як вже зазначалося, Генеральна Асамблея час від часу створювала допоміжні органи для надання їй допомоги у здійсненні функцій у сфері прав людини. Прикладами таких органів є Спеціальний комітет з питання виконання Декларації про надання незалежності колоніальним країнам і народам, Спеціальний комітет проти апартеїду, Рада ООН щодо Намібії, Спеціальний комітет щодо міжнародного тероризму, Комісія з розслідування повідомлень про масові вбивства в Мозамбіку, Група експертів із проекту конвенції про територіальний притулок тощо. Крім того, Генеральна Асамблея ООН заснувала Управління Верховного комісара у справах біженців. Економічна

і соціальна рада також створила декілька допоміжних органів із прав людини, серед яких найбільш відомою була КПЛ. У свою чергу згадана Комісія також утворювала власні допоміжні органи. Слід також назвати низку контрольних конвенційних органів із прав людини, створених під егідою ООН, зокрема Комітет із прав людини.

Висновки і пропозиції. Таким чином, Генеральна Асамблея ООН має досить широкі повноваження у сфері прав людини, закріплені Статутом ООН. Ці повноваження є нормотворчими та імплементаційними. Вони базуються на загальному статутному принципі поваги до прав людини та на визначених Статутом ООН повноваженнях Генеральної Асамблеї сприяння загальній повазі та дотриманню основних прав і свобод людини. Це відкриває Асамблеї широкі можливості впливати на найширше коло питань, пов'язаних із захистом прав людини. Повноваження здійснювати контроль за дотриманням прав людини є одним із головних. Із цією метою Асамблея приймає резолюції в правозахисній сфері та створює допоміжні органи, серед яких найбільш значущими та впливовими є на цей час РПЛ (що замінила КПЛ) та Верховний комісар ООН з прав людини (ВКПЛ), який очолює Управління Верховного комісара з прав людини.

Список використаної літератури:

1. Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного суда. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010
2. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединённых Наций от 24 октября 1970 г. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_569
3. Буроменський М.В. Міжнародний захист прав людини та права біженців : навч. посіб. Київ : Управління Верхов. Комісара ООН у справах біженців, 2002. С. 24.
4. Мицик В.В. Права національних меншин у міжнародному праві. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2004. С. 75.
5. Davidson S. Human Rights. Buckingham : Open University Press, 1993. P. 64.
6. Международное право : учебник / А.Я. Капустин и др. ; под общ. ред. А.Я. Капустина. Москва : Гардарики, 2008. С. 305–307.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004
8. Бурьянов С.А. Правовые основы, сущностное содержание и гарантии свободы совести. *Государство и право*. 2001. № 2. С. 22.
9. Агеев В.Н. Международные стандарты в области ограничения прав и свобод личности. *Междунар. публ. и частное право*. 2008. № 4. URL: <http://www.center-bereg.ru/o4214.html>
10. Павлова Л. Современная концепция прав и свобод человека и ее трактовка Всеобщей декларацией прав человека 1948 г. *Белорус. журн. междунар. права и междунар. отношений*. 1998. № 5. URL: <http://evolutio.info/content/view/249/49/>
11. Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом : пер. з англ. ; відп. ред. М.В. Буроменський. 7-ме вид. Харків : Консум, 2000. С. 296.
12. Фонд Наследия о деятельности сообщества Наций за океаном (информация из стран Америки). *ИТАР-ТАСС*. 1993. 18 авг. С. 11.
13. Малинин С.А. О критериях правомерности резолюций Генеральной Ассамблеи ООН. *Правоведение*. 1965. № 2. С. 113–123.
14. Міжнародне публічне право : підручник / В.М. Репецький та ін. ; ред. В.М. Репецький ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. 2-ге вид., стер. Київ : Знання, 2012. С. 179.
15. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015
16. Мовчан А.П. Принцип всеобщего уважения прав человека и основных свобод. *Курс международного права* : в 7 т. ; отв. ред. И.И. Лукашук. М. : Наука, 1989. Т. 2: Основные принципы международного права. С. 148.
17. Goldsmith J.L., Posner E.A. The Limits of International Law. Oxford University Press, 2005. P. 132; Davidson S. Human Rights. Buckingham : Open University Press, 1993. P. 57.
18. Венская декларация и Программа действий. Принята на Всемирной конференции по правам человека. Вена, 25 июня 1993 года. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/viendec93.shtml
19. Итоговый документ Всемирного саммита. Док. ООН A/RES/60/1 от 24.10.2005 г. § 9.
20. Vayre P., Vannineuse A. Le risque annoncé de la pratique chirurgicale. Complications – Dommages – Responsabilité – Indemnisation. Springer, 2003. P. 173.
21. Human Rights in the World Community. Issues and Action / ed. by R. Claude and B. Weston. Third Edition. University of Pennsylvania Press, 2006. 568 p.
22. Организация Объединённых Наций. Генеральная Ассамблея. Шестидесятая сессия. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 15 марта 2006 года. «Совет по правам человека». UN Doc. A/RES/60/251.
23. Лукашук И.И. Международное «мягкое» право. *Государство и право*. 1994. № 8–9. С. 159–167; Мицик В.В. Концепція «м'якого права» (soft

- law). *Міжнародне право. Основи теорії*; за ред. В.Г. Буткевича. Київ : Либідь, 2002. С. 178–182.
24. Смірнова К. Концепція «м'якого» права (soft law) в міжнародному праві та праві Європейського Союзу. *Укр. часоп. міжнар. права*. 2012. № 3. С. 74–78.
25. Шалінська І.В. Акти «м'якого права»: поняття та значення у міжнародному правопорядку. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39605/17-Shalinska.pdf?sequence=1>
26. Генеральна Ассамблея ООН. *Краткий курс лекцій по дисциплине «Универсальные механизмы защиты прав человека»*. URL: http://studme.org/18020215/pravo/generalnaya_assambleya_oon
27. *Bowett's Law of International Institutions* / eds. P. Sands, P. Klein. 5th ed. London : Sweet & Maxwell, 2001. P. 286–287.
28. Гавердовский А.С. Имплементация норм международного права. Киев : Вища шк., 1980. С. 96–97.
29. Вельяминов Г.М. О понятии нормы международного права. *Советский ежегодник международного права*. 1971. Москва : Наука, 1973. С. 135.
30. Тункин Г.И. Теория международного права. Москва : Наука, 1970. С. 361.
31. World Conference on Human Rights. The Vienna Declaration and Programme of Action. June 1993. UN Doc. A/CONF/157/24.
32. Буроменський М.В. Міжнародне кримінальне право та кримінально-правова система України. *Сучасна кримінально-правова система в Україні: реалії та перспективи*; за заг. ред. Ю.В. Бауліна. Київ : ВАІТЕ, 2015. С. 465.

Asiryan S. R. Control authorities of the UN General Assembly in human rights

The UN General Assembly's human rights competences are based on the UN Charter. An analysis of the statutory norms on human rights indicates that the concept of human rights protection in the UN Charter should be regarded as dynamic. As with many other issues of international legal regulation, the UN Charter sets the limits of regulation in its most general form. This in no way diminishes the value of the statutory rules. On the contrary, this whole complex is based on the recognition of the overwhelming strength of the UN Charter in the international legal system. In this way, a special international legal framework is created whereby the accession of any state to the UN Charter imposes on it the entire set of international legal obligations on human rights under the UN Charter in the sense in which it exists at the present time and not at the time of the Charter. We see the UN's tasks much wider than human rights alone. Therefore, "human rights protection" is a component of political and legal coercion to "respect for human rights." At the same time, "promotion and development" is a dynamic component that ensures the existence of prognostic functions at the main UN bodies that make it possible to shape world human rights policy. These statutory obligations preclude, in our opinion, any attempt by the State to deviate from them, since they cover the whole space of human life both at the time of the Charter and for the future. In this sense, human rights obligations under the UN Charter are, in our view, similar to those of States under the 1950 Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms. The statutory principle of co-operation obliges UN member states to co-operate on all permissible international legal issues, including the protection of human rights. Accordingly, there is no general international legal restriction on the promotion and development of human rights, including as a major UN body responsible for human rights in the world, and for such subsidiary bodies as the RPL. The issue of monitoring their compliance in the world.

The reasons for including human rights issues on the agenda of the UN General Assembly may be: first, the request of individual states (generally this is not very common); the second is the Assembly resolution adopted at the previous session; third, a preliminary discussion of these issues at the UN ECOSOC, with a recommendation to address them at the General Assembly; fourth – discussion with other major UN bodies requesting the General Assembly to include the relevant issue on the agenda; Fifth – address of the Secretary-General of the United Nations; sixth, an appeal to the UN General Assembly of its subsidiary bodies initiating consideration of human rights issues. The UN General Assembly annually adopts at least thirty resolutions on human rights issues, with a large proportion of them initiated by its subsidiary body – the RPL.

The powers of the UN General Assembly in the field of human rights can be broadly defined as law-making and implementation, with a particular emphasis on implementation – much larger in scope. It is in the exercise of these functions that basic measures are taken to control the observance of the treaty and customary international human rights norms by States. Accordingly, the exercise of these powers requires their continuous improvement and approach to the urgent needs of modern international relations.

Key words: UN Council, UN Charter, powers, sanctions, idea of the universality of human rights.